

Skrivnost nad Drago

(7) Ivo Žajdela

Sv. Katarina nad Zasipom

V mariborski reviji 7D je od 20. decembra 1989 do 21. marca 1990 izhajal feljton v trinajstih nadaljevanjih z naslovom *Na smrt obsojeni je spregovoril*. V drugem nadaljevanju je bil znotraj feljtona objavljen okvirček z naslovom *Strasni zločini med vojno*.

V tem okvirčku je bil med tremi primeri umorov civilistov v Kokrškem odredu v Karavankah, ki jih je izpričal Andrej Bohinc, objavljen tudi primer partizanskega umora Franca Vidica iz Zasipa pri Bledu.

Andrej Bohinc je povedal: "V aprilu leta 1945 je patrolja, ki jo je vodil načelnik štaba Kokrškega odreda tov. Damjan /Boris Globočnik-Damjan, op. I. Ž./ pripeljala v štab mladega fanta iz Zasipa pri Bledu, ki je bil belogardist le kratek čas. Ko sem se z njim pogovarjal, sem imel občutek, da je duševno zaostal. Ker se je bliža-

la hajka, ga je naglo vojno sodišče obsodilo na smrt. Ko so ga odpeljali na streljanje, sem bil v štabni baraki. Nenadoma sem zaslišal vriskanje, potem pa vzkliče: 'Živel Rupnik'. Zgrabil sem za brzostrelko in tekel na kraj dogodka. Komandant odreda /Jan-ko Prezelj-Stane, op. I. Ž./ in načelnik štaba /Boris Globočnik-Damjan, op. I. Ž./ sta od mladega belogardista zahtevala, da je pod smreko skopal jamo, potem je moral nag splezati na visoko smreko in vriskati in vpiti 'živijo Rupnik'. Komandantin načelnik štaba sta ga za zabavo sestrelila kot veriverico. Ko sem pritekkel na kraj dogodka, se je nesrečnik še držal za zadnjo vejo in tako sem na lastne oči videl še zadnji rafal, ki je končal to ostudno in nečloveško dejanje. Zarjul sem in v oba naperil brzostrelko. Na vprašanje, zakaj sta to storila, če pa so za likvidacijo zadolženi drugi ljudje, sta mi odgovorila: 'Bohinc, ali se je vredno razburjati zaradi tega dejanja?' Ker sem bil sekretar partije v odredu, sem jima izrekel strog partijski ukor in zadevo javil cekaju."

Grob pod Begunjščico

Po tej objavi v reviji 7D sem se oglašil pri Andreju Bohincu (na Kolodvorski ulici v Ljubljani) in ga vprašal, kje se je ta dogodek zgodil. Povedal mi je, da na planini Planinca nad Drago (pod JZ robom Begunjščice), kjer je bilo takrat taborišče štaba Kokrškega odreda.

Ko sem bil 22. 7. 2001 na Begunjščici, sem se ustavil tudi na planini Planinca, saj gre planinska pot mi-

Franc Vidic

mo. Tam mi je pastir Janez Zupan potrdil, da so tam blizu (danes za lovsko kočjo) partizani res ustrelili nekega fanta, celo grob bi si lahko ogledal, vendar tega takrat nisem storil.

Franc Vidic

2. aprila 2002 sem se oglašil v Zasipu pri Bledu pri Vidičevih (po domače Mostarjevih). Marija Vidic, sestra Franca Vidica (zraven je bila njena sestra Neža), mi je povedala naslednjo zgodbo:

Jeseni 1944 so partizani z doma v Zasipu odgnali Franca Vidica ter ga priključili partizanom nekje na Primorskem. Vidic je bil takrat star 17 let (r. 1927). Ob neki priložnosti je bil ranjen, ujet in odpeljan v Ljubljano na zdravljenje. Domobranci v Ljubljani so ga spustili domov. Ranjen je bil v nogi in je šepal, zato je bil za vojaka neprimeren.

Na sv. Jožefa (19. marca 1945) so partizani prišli k Vidičevim in Franca odvedli s seboj. Odvedli naj bi ga bili na Vogar pri Bohinju. Tam naj bi ga bili zelo mučili, pri-

čemer je sodeloval tudi Jože Ambrožič iz Zasipa. 5. 4. 1945 so se partizani oglašili pri Vidičevih, in ker je bila velika noč, so domači za sina zavili paket, partizani pa so ga potem odnesli na Vogar. Po tem so domači sklepali, da je takrat še bil tam (kar pa seveda ni nujno).

Franco je uspelo uiti. Čez planine se je prebil do doline Krme. V Radovni se je, ves potolčen, ustavil pri neki hiši. Tam so poklicali partizane, ki so prišli ponj. Viktor Dolžan in Franc Golc, oba iz Zasipa, naj bi ga bila odgnala nekam pod Stol. Domači so izvedeli, naj bi si bil pred smrtjo moral sam skopati grob, splezati na smreko, nakar so ga ustrelili.

Mama je nekaj mesecev po koncu vojne s pomočjo nekega moškega, ki je poznal teren, odšla pod Stol, da bi našla sinovo truplo. Res je pregledala precej trupel, ki so takrat še nepokopana ležala naokoli, vendar sina ni nikjer prepoznala.

Naslednja leta in desetletja je na smrt Franca Vidica legel molk ter počasno pozabljenje.

Pred dvema ali tremi leti je Vidičevim Jože Lipovec z Zgornjih Laz,

so ga nato odgnali v neko hišo v Zasipu, kjer je dokazal, da je bil žrtev krivičnega obrekovanja.

Iz Zasipa so partizani ubili tudi Antona Zupana (Špana). Bil je poročen; z ženo nista imela otrok. Neki je v Vintgarju so ga strahotno mučili. Zabili naj bi ga bili v zabojo, nato pa živega prežagali. Ubili naj bi ga zato, ker naj bi bil prehitro prijavil policiji, potem ko so partizani izropali njegovo hišo. Na Blejski Dobravi so ubili Kalčiča.

Takoj po obisku pri Vidičevih sem jim napisal pismo in jim med drugim sporočil: "Dvanajst let sem v sebi nosil opis dogodka umora 'mladega fanta iz Zasipa', kakor ga je izpričal v mariborski reviji 7D Andrej Bohinc 27. 12. 1989. Bohinc je tam izpričal še dva partizanska umora (Andreja Stareta iz Letenici pri Golniku in Cecilijo Roblek iz Loma pod Storžičem), ki pa sem ju že pred časom raziskal. No, zdaj sem končno raziskal tudi ta tretji primer. Pa tako 'malo' je bilo treba, samo zapeljati se na Zasip in povprašati, ali bi kdo kaj vedel. Vendar dvanajst let nisem tega storil.

Andrej Bohinc je to svoje pričevanje zapisal in poslal že leta 1980 na

Skrivnostni grob na Planinci

je Bohinc izpričal – da je morala žrtev splezati na smreko, kjer naj bi jo nato ustrelili –, je takoj pripomnila, da so tudi oni to slišali. Vprašal sem jo ali v zadnjih npr. dvanajstih letih (po objavi v 7D) in dejala mi je, da že veliko prej, po vojni, saj je zato mama nekaj mesecev po vojni iskala sinovo truplo pod Stolum. Celo podatka, da si je prej moral izkopati grob, se skladata. Zdaj se je tako

Vidiceva hiša v Zasipu

Planina Planinca

bil je partizan in je poročen z Vidičevovo sestro, povedal, da je bil Franc ubit v Radovni in da je torej njegov grob tam. Vidičevi so od takrat verjeli, da to drži in da so končno izvedeli vsaj za območje Francovega groba, če že ne za natančno lokacijo. Že prej so izvedeli, naj bi ga bil ubil nekdo iz Grabna, ki je umrl pred kratkim.

Pri Vidičevih je bilo sedem otrok; šest jih še živi, Franc je bil najstarejši. Ob neki priložnosti med vojno je neki partizan prišel k Vidičevim, vpričo otrok proti očetu naperil pištolo in grozil, da če ne prizna nečesa, da ga bo ustrelil. Na vztrajno zagovarjanje

CKZKS kot pripombe h knjigi Ivana Jana o Kokrškem odredu. Zato je v besedilu tudi komunistični besednjak (npr. 'belogardist'). Bohinc govori tudi, da se mu je fant zdel 'duševno zaostal'. Ni znano, ali je ta občutek imel takrat, ko se je z njim pogovarjal (ga zasliševal), ali leta 1980, ko je pričevanje zapisal. Sicer pa: kako ne bi bil tako videti, ko pa je imel za seboj težko kalvarijo in hudo mučenje.

Mislím, da smo danes (2. aprila 2002) s skupno (po)močjo odkrili resnico, kje je bil v resnici umorjen Franc Vidic in kje je njegov 'grob'. Ko sem namreč Mariji ponovil, kaj

informacija, da so Franca iz Radovne odgnali nekam pod Stol, izkazala za resnično.

Zakaj vam je nekdo pred kratkim povedal, da so Franca ubili v Radovni in da je tam zakopan, lahko le domnevamo. Vas je hotel speljati na napačno sled?!

Zdaj ni več nobenega dvoma, da je vaš brat Franc Vidic bil res ubit na planini Planinca pod jugozahodnim vznožjem Begunjščice. Tam je, nekaj deset metrov pod sedanjo lovsko kočjo, njegov 'grob'."

Pastir na Planinci Janez Zupan mi je letos povedal, da je bil v 50. letih

kot mlad fant priča, kako je nekdo grob, kjer je po vsej verjetnosti bil zakopan Franc Vidic, odkopaval. Ne spomni pa se, da bi truplo takrat odnesli. Kaj je torej z grobom na Planinci?

Janove knjige

Skratka, tako kot nasploh z medvojnimi in povojnimi dogajanjem na Slovenskem sem se v zadnjih desetih letih intenzivno ukvarjal tudi s primerom Vinko Levstik ter s primeri Dražgoše, škof dr. Gregorij Rožman, Ivan Jan, Peter Stare, Cecilija Roblek ter s številnimi drugimi primeri partizanskega počet-

ja med drugo svetovno vojno oziroma okupacijo Slovenije.

Ivan Jan mi je v zadnjih desetih letih že večkrat grozil s sodiščem. Dražgošani njega doslej niso sodno preganjali. Prav tako ne Rimskokatoliška cerkev na Slovenskem oziroma sorodniki škofa dr. Gregorija Rožmana. O njem je leta 1998 izdal v samozaložbi knjigo oziroma pamflet z naslovom *Škof Rožman in kontinuiteta*, ki obsega kar 525 strani. Na ovitku te knjige piše, da je to tretja njegova knjiga v nizu, prvi dve sta nosili naslov *Odstrte zavese I. in II.* V njih je Jan obravnaval "izdajstvo, kolaboracijo, delovanje gestapa, bele garde in domobranstva", v knjigi o Rožmanu pa je pisal "o delovanju škofa Rožmana in o njegovem kolaborantstvu". To je Ivan Jan, o "izdajstvu" in "kolaboraciji" je bil sposoben napisati tri debele knjige.

Gradnja mita

Kakšne knjige so to oziroma čemu so nastale? Zagotovo ne zaradi želje po zgodovinopisni resnici. Te knjige so samo nadaljevanje partizanske zgodbe – tudi o njej je Jan obširno pisal in objavil množico knjig – ki se je začela leta 1941 z okupacijo oziroma takrat, ko se je sploh lahko začela. Knjige (propaganda) torej kot nadaljevanje oborožene revolucije. Ta zgodba – tu se je le dotikamo – je zgodba o revolucionarnem projektu, o moriji, ki je ta projekt spremljala in osmišljala, in o partizanskem mitu, ki sloni na izrazitih polresnicah.

Prihodnjič konec